

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**In Evangelia: Qvæ Vsitato More in diebus Dominicis &
Festis proponuntur, Annotationes Philippi Melanth.**

Melanchthon, Philipp

Vuitebergæ, 1544

VD16 E 4532

Viro Optimo Georgio Helto Forchemio, Philippus Melanthon, S. D.

urn:nbn:de:hbz:466:1-35272

**VIRO OPTI
MO GEORGIO
NELTO FORCNE**

mio, Philippus Melan-
thon, S. D.

Agnum & inenar-
rabile opus Dei est
rerum creatio. Sed
multo illustrius te-
stimonium est, &
eile Deum, & cura eum generis
humani adfici, quod ipse sese certa
uoce, certis testimonijs ac miracu-
lis, denique & filio misso patefe-
cit. Nec uero frustra se patefecit.
sed agnosci uult, et uult exaudiri,
ac cogitari suam uocem, uult nos
parere, & beneficia oblata accipe-
re. Neq; alibi colitur aut inuoca-

A ñ tur,

*Creano
infratir
Deum et
sed multo
dulci dig
testimon
um e vir
bu Deum
quo se pa
tefecit
Causa cur
Deus in
uorbo &
filio mis
so se nob
patefecit
rit.*

*Nisi q̄ v̄p
 ruis cultg
 d̄m, seu
 cogitio, nisi
 vbi Eua
 gelij do
 cetur.*

tur, nec impertit eterna beneficia,
 nisi ubi uox **E**uangelij sonat.
Et quanq̄ rident **E**picurei
 hanc iactantiam nostram, tamen
 certum est in eo coetu, qui sonat
Euangelij uocem, de filio **D**eī, &
 adesse **D**eū, & heredes esse uitæ
 æternæ multos, iuxta illud dictū:
Quos elegit, hos & uocauit. **N**us
 q̄ igitur sunt electi, nisi inter uo-
 catos. **E**t in hoc nostro coetu, id
 est, in numero uocatorum electos
 esse necesse est. **C**um autem uoca-
 tio sit, adduci ad **E**uangelium cog-
 noscendum, & necessarium, & sa-
 lutare est legere, meditari, confer-
 re doctrinam diuinitus traditam,
 & de ea colloqui cum alijs, expen-
 dere admirandas sententias, &
 enarrare, sicut inquit **P**aulus: **N**as-
 bitet

*Vocatio
 est ad
 Eua
 gelij
 um dūq̄
 id legere
 & cognos-
 cere v̄p*

bitet inter uos sermo Christi opus
lenter. Sed addit idem, in omni
sapientia. Non uult ludere inge-
nia fingendis cauillationibus, aut
corruptelis, sed uult reuerenter
& grauiter audiri uocem diuinā,
uult metas coelestis doctrinae
cognosci, extra quas euagari men-
tibus nostris non licet. Ideoque
uult Deus & in Ecclesia, & in
Scholis proponi & explicari doc-
trinam, quam tradidit. Et semper
excitauit doctores, qui eam pro-
pagarent, & quasi custodes essent
perpetuae in Ecclesia sententiae, ali-
as plures, & maiori luce donatos,
alias pauciores & imbecilliores.
Colenda sunt igitur haec studia
doctrinae tradite diuinitus, & cō-
seruanda, & priuate meditationes

A in confir-

*Certa me-
thodg ad
hi bmda
& serua
da in scrip-
tura sacra*

*Propomi
debet sa-
era scrip-
tura tam
in Scholis
quā in ho-
plis*

confirmant ueram de **D**eo sententiam in animis, accendunt inuocationem, & alios pios motus. **S**ed in editionibus publicis omnes boni & prudentes optant delectū adhiberi, & pauciora scripta graui censura cōprobata spargi in populo. **N**uius rei curam mandarūt quidem **P**rincipes nobis, qui studia doctrinae regimus, sed quia non adiuuamur ab eis, officinae librarię nostras admonitiones ac leges leuiter curant.

Ego domi solitus sum iuuenibus summā doctrinae **C**hristianae tradere, & lectiones usitatas in **E**cclēsia pponere, ut ad meditationē de uirtute omniū summa, id est, de agnitione, & inuocatione **D**eī assueuerent, & alia officia
Deo

Deo grata discerent. **E**t multa sunt
in ipsa **E**uangelij lectione, quæ si-
ne literis, sine eruditioe, sine histo-
riarum collatione non intelliguntur,
Imo profecto qui summam doctri-
næ **E**cclésiasticæ uel mediocriter
uult intelligere, hinc necesse est me-
te intueri totam mundi historiã,
& de maximis rebus considerare
discrimina cœlestis doctrine, &
humanarum opinionum. **A**lter de
inuatione **D**eï, de peccato, de
reconciliatione, de iusticia, de causis
mortis, denique de multis maximis
rebus humana ratio disputat, ali-
ter præcipit cœlestis doctrina. **E**t
necesse est monstrare discrimina,
ut ad uocem **D**eï nos alligemus, nec
temere uagemur animis, fingentes,
ut multos audiui, philosophicas

A iiii religis

religiones. **A**liquid igitur familiariter disserui de plerisque locis, de quibus antea meū extat iudicium. **N**ec existimaui futurū, ut hos domesticos sermones, quos ipse nō scripseram, quisquā efferret. **Q**uanquam autem prorsus optarim nō esse editos, tamen minus succenserē ijs, qui spargere coeperūt, si mihi cōcessissent emendandi spacium, aut si ipsi seuerius emendassent has confusaneas contiunculas. **N**ūc hoc mihi tantum relictum est, ut aliene stulticie veniam petam. **D**einde quod facerē, etiamsi ipse fuisset editionis autor, id nunc quoque facio. **P**rofitor me amplecti sententiam Ecclesiarū nostrarū, quam uere iudico esse consensum **E**cclēsię **C**hris-
sti per-

sti perpetuū, & doctoribus Ec-
clesiarū nostrarū permitto iudi-
ciū, & de his annotationibus, & de
omnibus scriptis meis. Nā Eccle-
siæ iudiciū, quæ uocem Euan-
gelij sonat, ex animo ueneror, &
semper uenerandum esse duco.

De enarrandi ratione præfa-
ri quid possim? cum consilium
editionis non probem, et hæc ieiū-
næ annotationes nequaquam res-
pōdeāt Euāgeliorū amplitudini.

Est omnino magna & difficilis res
explicatio Euangelij, q̄ ut antea
dixi, complectenda sit cogitatione
uniuersa omnium temporum Ec-
clesia, & prudenter discernenda sit.

Lex a promissione, quæ est Euā-
gelij propria, & in multis locis
monstrandum discrimen Euange-

A v

lij, &

*Difficilis
res expli-
catis Eu-
angelij*

*Tenentur
discrimen
Legis ac
Euangelij*

*Euangelij
partes no
possit ex
poni, nisi
interpeta
tor hinc
at toto
doctrina
corpus*
lī, et iudicij humani. **Nemo potest**
interpretari partes **Euāgelij**, nisi
integrum doctrine corpus medi-
ocriter teneat. quod cum animo
comprehensum est, prudenter uie-
dendum, ad quam partem singu-
læ historiae, aut contiones in **Euā-**
gelio referendę sint. Et cōciona-
tor, qui uolet prodesse populo,

*Concio
natoris
positum*
dabit operā, ut auditores etiam
assuefaciat, ut summā quandam
doctrinæ Christianæ animo com-
prehendere studeant, & quasi
σωματο ποιητη Et in singulis mate-

*Concio
nator
quomodo
oratione
sua dis-
ponere
debeat*
rijs dirigat orationē ad certos ei-
us corporis locos. hos ex ueris
fundamentis extruat & illustret.
Hęc quantū cure, diligentia, pru-
dentie, eruditionis, copia requirāt,
mediocris interpretes experiundo
cognosc

cognoscat. Ego in his pagellis
breuibus hæc ne potui quidem
efficere, sed in aliquibus inchoata
res est. Multi sunt autem digni
uituperatione, ueteres & recētes,
qui in quamcūq; partem Euāgelij
incidunt; quædā uulgaria *πάρεργα*
dicunt, quæ habent in promptu,
de his dū declamitāt ociose, sepe
accidit, ut animaduerti possit

*ἕτερα μὲν τῶν πόδα ἕτερα δὲ τῶν ἑσθμῶν
λέγει.* Vt autē *A*schines dicit, *scel-*

lus esse dissentire oratoris uocem
a lege, ita multo maius scelus est
interpretis in Ecclesia uocem
pugnare cum Euāgelio.

Annitatur igitur, ut uera,
recta, nata in ipsis fontibus, & salu-
taria dicamus, & in uerbis pro-
prietatem usitatā Apostolis, & in
expos

*Concinnat
toris uo
ce nō de
bere pug
nare cū
Euāgelio*

*Pastores
duo p̄ci
p̄ie cū
rant.*

exponēdo ordinē artificū adhibea
mus. quod si faciemus, rerū con
sensus, **Ecclesiæ cōcordiā** retine
bit. Nam p̄is pastoribus utraq;
res curæ esse debet, primū uerita
tis, deinde & concordia cōserua
tio. **Ut** in foro utilissimū est & ue
ris rebus, & uerbis cōgruere iu
dices. ita profecto in **Ecclesia** salu
tare est & dulce, in docendis ueris
rebus, etiā similitudinem expositi
onis communem mediocriter re
tinere. Facilius enim agnosci res
poterunt, usitatis & proprijs uer
bis traditæ, q̄ si nouis figuris &
inuolucris tegantur, aut prodigi
ose misceantur. Et sepe sunt in
sidia in illis inuolucris, ut apud
uafros **Anabaptistas**, **E**contra ue
rissimum est **Hud** Euripidis
Ἠδὲ τὸ σαφεῖς. **Cum**

*Conciona
tor sū
sermonē
proprijs
ac usita
tis uer
bis cō
ponat.*

Cum autem scriptū sit, filiū Eph: 4
Dei ascendisse, ut dona det Eccle-
siae, uidelicet doctores idoneos,
ne circumferamur, ut Paulus lo-
quitur, uarijs doctrinē uētis, oro
toto pectore, ut excitet salutare
doctores, & studia iuuetutis ubi-
q; regat, & defendat, nec sinat aut
turcicis armis, aut intestinis tu-
multib. deleri Ecclesias, interfici
pios sacerdotes, & dissipari Scho-
las, aut nostra ignauia extingui
Euangelij lumen. In tantis impe-
riorum ruinis, ipsa periculorum
moles ostendit, humanis consilijs
aut presidijs Ecclesiā Dei non ser-
uari, sed petendam & expectandā
esse, a Deo æterno defensionē, qui
quidem pollicetur se etiam senes-
centem Ecclesiā seruaturū esse, ut
Esaiaē

*Ecclesia
no regi
tur hu
manis co
silijs. sed
a Deo se
seruatur*

Esaia 46. dicitur. Qui gestamini
in mea aluo, usque ad senectā, id
est, senescentes uos gestabo. **E**go
feci, ego gestabo, & saluabo uos.
His diuinis promissionibus con-
firmati, non abijciamus studia li-
terarum **E**cclēsię necessaria, **S**ed
speremus & mansuram esse **E**cclē-
siam, & non defutura ei in aliqui-
bus politijs hospitia, & labores
nostros posteritati profu-
turos, **Q**uod faciat filius
Deī, seruator & cust-
os **E**cclēsię
suę.